

مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره) سلماس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحلیل محتوای کتاب درسی ۲

بخش سوم

گروه ۷ رشته آموزش ابتدایی

مدرس

یوسف بابازاده

نیمسال دوم ۹۹-۹۸

اجزای کتاب درسی

هریک از متخصصان برنامه ریزی و تألیف کتب درسی بر اساس دیدگاه ها و نظریات خود به کتاب درسی نگریسته و از منظر خاصی اجزا و عناصر آن را بررسی نموده اند درحالت کلی فصل مشترک کلیه برنامه ریزان شامل دوبخش اصلی است :

▶ ۱- ویژگی های ظاهری یا قالب

▶ ۲- ویژگی های ساختاری یا محتوا

بخش دوم : محتوا و ساختار کتاب درسی

اجزای مشترک ساختاری یک کتاب درسی شامل سه بخش اصلی و متمایز از یکدیگر زیر است :

❖ **بخش مقدماتی (پیش از متن) :** شامل صفحه عنوان ، صفحه حقوق و کتاب شناسی ، فهرست عناوین ، پیش

گفتار ، مقدمه ، سخنی با دیران ، دانش آموزان و اولیا و...

❖ **بخش میانی یا متن :** شامل بخش مقدماتی متن ، متن اصلی ، پایان بخش متن

❖ **بخش پایانی کتاب درسی :** شامل ضمائ و پیوست ها ، واژه نامه ، نمایه و منابع و مآخذ

مقوله های مورد بررسی در بعد محتوا

□ توالی

□ اعتبار

□ تبادل

□ پوشش اهداف

□ فرصت ها و تکالیف یادگیری

□ راهبردهای آموزش

□ راهبردهای یادگیری

مراحل تحلیل محتوای توصیفی متن نوشتاری

۱- انتخاب جامعه آماری

۲- معیار توصیف

۳- انتخاب یک طبقه بندی بر اساس معیار توصیف

۴- تعیین واحد ثبت

۵- تشخیص عناصر هر طبقه (رمز گزاری جامعه آماری)

۶- پردازش اطلاعات و نتیجه گیری

انتخاب جامعه آماری

انتخاب متن هایی که باید تحلیل شوند همان تعیین جامعه آماری است.

مثال: متن نوشتاری دروس کتاب فارسی پایه پنجم

جامعه آماری در تحقیقات کتابهای درسی که مبتنی بر روش تحلیل محتوا است، مجموعه کتابهای درسی و یا برنامه های درسی هستند که دارای حداقل یک صفت مشترک بوده و پژوهشگر علاقه مند است درباره متغیر یا متغیرهایی در این مجموعه به مطالعه بپردازد. برای مثال کتابهای درسی ریاضی دوره ابتدایی که دارای صفت مشترک (عنوان ریاضی) می باشند می تواند جامعه آماری یک تحقیق باشد.

تعیین معیار توصیف

اگر معیار توصیف محتوا مثلاً قواعد دستور زبان فارسی باشد متن کتاب درسی بر اساس میزان بکارگیری قواعد دستور زبان تحلیل شده و توصیف می گردد مثلاً معیار توصیف ، زمان فعل جمله است. زمان افعال شامل سه زمان **گذشته** ، **حال** ، **آینده** می باشد و بر اساس این معیار باید طبقه بندی صورت گیرد.

انتخاب طبقه بندی

طبقه بندی در تحلیل محتوای کتابهای درسی

➤ در یک طبقه بندی امکان افزایش و یا کاهش طبقات وجود دارد و همچنین با جزئی کردن طبقات می توان سطح طبقه بندی را افزایش داده ، به یک طبقه بندی دوو یا چند سطحی دست یافت.

➤ افزایش طبقات و یا سطوح طبقه بندی ، امکان مقایسه های بیشتری برای محقق به وجود می آورد.

➤ مثال: جملات با زمان افعال گذشته ، حال و آینده

تعیین واحد ثبت

- ▶ برای تحلیل محتوا باید عناصر واجزایی از متن را انتخاب و در طبقه مربوطه قرار داد این عناصر می توانند کلمه ، جمله ، صفحه ، درس و..... باشد
- ▶ بخشی را که باید شمارش کرد واحد ثبت می گویند
- ▶ واحد ثبت به بخش معنی داری از محتوا اطلاق می شود که برای انجام تحلیل کتاب درسی ، از محتوا انتخاب شده و در طبقه مربوطه قرار داده می شود و سپس مورد شمارش قرار می گیرد

تشخیص عناصر هر طبقه (رمزگذاری جامعه آماری)

▶ در این مرحله باید همه محتوا مورد مطالعه دقیق قرار گرفته، هر جمله ای که مربوط به یکی از طبقات است علامت گذاری شود. برای سهولت علامت گذاری می توان به هر طبقه یک عدد داد.

▶ مثال: افعال گذشته عدد ۱ و افعال حال عدد ۲ و افعال آینده عدد ۳

نمونه ای از (رمزگذاری جامعه آماری)

شوهر مهربان، دست ستاره، همسر ناتوان خود را که تازه از بستر بیماری برخاسته بود، در دست داشت^۲ و خداوند را به خاطر بهبودی او شکر می کرد و می گفت: «اینک به شکراندهی این رحمت بزرگ الهی، باید کوسفندی را که نذر کرده ایم، قربانی کنیم و به نیازمندان بدهیم...» و آن گاه به اتفاق دیگر اشاره کرد و افزود: «حسین از همان سپیده دم، سر در کتاب دارد... اکنون باید بروم و به پرسش هایش پاسخ دهم».

ستاره به سیمای همسرش عبدالله، خیره شد و گفت: «چرا با حسین این اندازه، سروکله می زنی؟ ذهن و فکر بچّه، گنجایش زیادی ندارد. همان گونه که پیش از این، الفبا و سوره های کوچک قرآن را به او آموختیم، باید کم کم پیش بروی. می خواستم با او بیشتر کار کنم، اما توانستم و بیمار شدم، حالا هم خیلی زود است که به او روزه و نماز بیاموزم. باید بگذاریم بیشتر به بازی برود. اندک اندک که حالم بهتر شود، نماز را هم یادش می دهم».

پردازش اطلاعات و نتیجه گیری

- ▶ اطلاعات را در جدول مخصوص قرار داده، به جمع بندی و نتیجه گیری از آنها می پردازد
- ▶ مثال: به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۱. توزیع قراوانی جملات در درس های کتاب فارسی پایه پنجم به تفکیک زمان افعال

ردیف	شماره درس	تعداد جملات			جمع
		ماضی	مضارع	مستقبل	
۱	اول	...	...	...	...
۲	دوم	...	...	...	...
۳	...	...	...	...	...
۱۶	شانزدهم	۱۷	۸۹	۰	۱۰۶

اندیشیدن از اوصاف خردمندان به شمار می آید (آل عمران آیه های ۱۹۰ و ۱۹۱)

«با آرزوی موفقیت و شادکامی برای تمامی دانشجویان عزیز و گرامی»

بابازاده

از توجه شما دانشجویان عزیز سپاسگزارم

